

КАЗАНСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ АБАЙ

«TURKIY XALQLARNING MA'NAVIY INTEGRATSIYASI: TILI, ADABIYOTI, MADANIYATI»

MAVZUSIDAGI II XALQARO ILMIY-NAZARIY KONFERENSIYA

TOSHKENT - 2025

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT
O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI**

**«TURKIY XALQLARNING MA'NAVIY
INTEGRATSIYASI: TILI, ADABIYOTI,
MADANIYATI»**

**MAVZUSIDAGI II XALQARO ILMIY-NAZARIY
KONFERENSIYA MATERIALLARI**

TOSHKENT - 2025

Mazkur ilmiy maqolalar to'plamida «Turkiy xalqlarning ma'naviy integratsiyasi: tili, adabiyoti, madaniyati» II Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Maqolalarda turkiy tillarning rivoji va o'zaro o'xshashliklarini, umumiy adabiy merosimizni ilmiy asosda chuqur o'rganish; madaniy aloqalarni zamonaviy texnologiyalar orqali kengaytirish; tarjima va adabiy almashinuv orqali xalqaro miqyosda muloqotni kuchaytirish; raqamli platformalar orqali integratsiyani amalga oshirishga oid fikrlar yoritib berilgan. To'plamdan dunyo bo'yicha taniqli turkiyshunos olimlar, metodistlar, o'qituvchilar hamda ToshDO'TAU iqtidorli talabalarining maqolalari ham o'rin olgan.

To'plam til va adabiyot ta'limi bilan shug'ullanuvchi professor-o'qituvchilar, shu sohaning tadqiqotchilari, magistrant va talabalarga mo'ljallangan.

Taqrizchilar:

G.Asilova – *pedagogika fanlari doktori (DSc), professor.*

G.Norimova – *filologiya fanlari nomzodi, dotsent.*

Tahrir hay'ati:

S.Muhamedova, S.Qambarova, O.Turaqulova,
Y.Shirnova, M.Yo'ldosheva.

Mazkur to'plam matni Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti Kengashining 2025-yil 2-iyundagi 10-sonli majlisida muhokama qilinib, nashrga tavsiya qilingan.

Izoh: Maqolalarning ilmiy saviyasi uchun mualliflar o'zlari mas'uldirlar.

DOI: 10.52773/tsuull.conf.2025/TXCV1179

RENKLERİN SİYASİ VE TOPLUMSAL OLAYLARDA KULLANIMI

PhD. Turgay AKDURUŞ

Doctor of Philosophy in Philological Sciences Turgay AKDURUSH

ÖZET

Renkler, bilim dünyasında farklı yönleriyle ele alınan kavram alanlarından olup tıp, fizik, psikoloji, mimari ve dil biliminde o bilim dalının bakış açısıyla inceleme konusu yapılır. İnsanlık tarihi boyunca renkler sadece görsel birer obje olarak değerlendirilmemiş derin anlamlar ve semboller taşıyan önemli birer iletişim araçları olmuştur. Renklerin pozitif bilimlerde ele alınış biçimi ve yapılan değerlendirmeler genellikle benzer iken ülke ve topluluklarda ele alınış ve yorumlanış biçimi genellikle farklıdır. Bu durum daha çok toplumların tarih, folklor ve kültürü ile ilgilidir. Bu nedenle renkler birer kültürel kod taşıyıcısıdır. Her kültürde farklı bir anlam yüklenen renkler, toplumsal ve siyasi olaylarda da güçlü birer ifade biçimi olarak karşımıza çıkar. Bu makalede, renklerin az bilinen bir yönüne onların toplumsal hareketler, siyasi ideolojiler ve kültürel kimlikler üzerindeki etkileri incelenecektir. Çalışmada renklerin sadece estetik bir unsur olmadığı, aynı zamanda toplumsal ve siyasi dinamikleri şekillendiren ve önemli mesajlar veren güçlü sembolik araçlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yazının kapsamı tarihten günümüze önemli siyasi ve toplumsal olaylarla sınırlıdır. Yöntem olarak önemli gösteri ve olayları konu edinen yazılı ve görsel malzemeler değerlendirilmiştir. Çalışmanın renk simgeciliğine ve kültürel odaklı renk çalışmalarına katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Renkler, siyasette renkler, toplumsal olaylarda renkler, gösterilerde renkler.

ABSTRACT

Colors are conceptual fields examined from different perspectives within the scientific world, serving as subjects of study from the viewpoint of disciplines such as medicine, physics, psychology, architecture, and linguistics. Throughout human history, colors have not merely been regarded as visual objects; they have functioned as significant communication tools carrying deep meanings and symbols. While the treatment and evaluations of colors in the positive sciences are generally consistent, their approach and interpretation in different countries and communities often vary. This divergence is primarily related to the history, folklore, and culture of these societies. Consequently, colors serve as carriers of cultural codes. Colors, which are assigned different meanings in every culture, also emerge as powerful forms of expression in social and political events. This article will examine a lesser-known aspect of colors: their impact on social movements, political ideologies, and cultural identities. The study concludes that colors are not merely aesthetic elements but also powerful symbolic tools that shape social and political dynamics and convey significant messages. The scope of the paper is limited to significant political and social events from history to the present day. As a methodology, written and visual materials concerning important demonstrations and events were evaluated. It is believed that this study will contribute to the fields of color semiotics and culturally-focused color studies.

Keywords: Colors, colors in politics, colors in social events, colors in demonstrations.

GİRİŞ

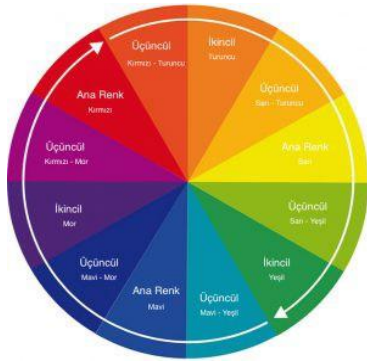
Doğadaki renkler canlıların ve nesnelerin yalnızca görsel şeklini tarif etmekle sınırlı kalmaz, renkler aynı zamanda bu görsel algıların dışında farklı anlam ve çağrışımlar da ifade edebilir. Renklerin bu yönü renk sembolizmi

olarak açıklanır. Renk sembolizmi günümüzde farklı kavram, düşünce, eylem ve dünya görüşlerini ifade etmede kullanılan bir dizi simgeden meydana gelir. Toplum yaşamında, gelenek-göreneklerde ve inanç sisteminde bu semboller sıkça karşımıza çıkar ve bu şekilde her toplumda renklere dair sembolik inançlar vardır (Kaydarov vd., 1986: 64).

Renk kavramının sembolik içeriğinde ulusal ve kültürel değerlere dair önemli unsurlar gözlemlenir. Çünkü renk kavramının bütünlüğünü oluşturan görüntü sistemi dünya görüşüyle birlikte belirli bir dilin maddi, manevi değerleri ve sosyokültürel birikimleriyle bir şekilde bağlantılıdır (Jarkınbekova, 2004: 185).

Renklerin sembolik anlamları ilk başlarda kaynağını tabiattan almaktaydı. Kırmızının ateş gibi canlı ve sıcak olması, mavinin deniz gibi dingin ve serin olması yeşilin orman gibi ferah ve rahatlatıcı olması gibi benzetmeler bir araya gelip soyut kavramlarla ilişkilendirildiğinde kültürel farklar da ortaya çıkmaya başlar. Renklerin simgesel anlamları geçmişten günümüze kültürlerde çok etkili olmuştur. Parlak ve renkli imgeler, tinsel güçlerle ilişkileri düzenlemek amacıyla önemli bir görev üstlenmişlerdir. Örneğin parlak ve güçlü renkler Mezopotamya'da gezegenleri; Mısır'da ise tanrılar sistemini anlatmak için kullanılırdı. Bu sebeple özellikle mimaride, elde edilmesi pahalı ve zor da olsa böyle parlak ve güçlü renkler kullanılmaktaydı. Yani eski kültürlerdeki renk tercihleri ya gelenekler ya da dinsel inanışlar çerçevesinde şekillenmekteydi. Günümüz insanının renk tercihleri ise artık dinî semboller veya gelenekler ışığında değil, genel duygusal çağrışımlarla yapılmaktadır (Eminoğlu, 2014: 6).

Şekil 1.1. Renk çarkı⁴²

Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından meslekî ve teknik eğitim okul/kurumları için hazırlanmış olan bir modülde renklerin psikolojik tesirlerine dair şu bilgiler verilmiştir:

Sarı: Sarı, renk çemberinin en aydınlık rengidir. İnsanoğlunda sevinç ve neşe duygularını uyandırır. Diğer yandan saldırganlık ifade eder. Güneşin doğuş ve batışında akkor aydınlatmanın rengi olduğu için

sarı, ışığı sembolize eder.

Kırmızı: Renklerin içinde en dikkat çekici olanı ve en kuvvetli olanıdır. Canlılık ve sıcaklık ifade eder. Huzursuz edici, heyecanlandırıcı bir renktir.

Mavi: Sakinlik ve soğukluk tesirleri vardır. Doğada en sık karşılaşılan iki ana elemanın rengidir.

Turuncu: Işıma kavramını ifade eder. Ateşin rengidir ve sıcaklığı hatta kuraklığı anlatır.

Mor: Bir yandan zenginlik ve gösteriş bir yandan esrarengizlik ve sonsuzluk ifade eder. Sihir ve astrolojiyle bağdaştırılır.

⁴²<https://medium.com/@9549yildizkurtuldu/tasarim-ve-renk-a58dbed42bd5> (Çevrimiçi Erişim Tarihi: 13.05.2025).

Yeşil: Doğada yer alan başlıca renktir. Bitkiler yeşildir, bu da büyümeyi çağırır. Serinlik, tazelik, memnunluk, sükûnet ve ümit telkin eder.

Siyah: Yaygın olarak matemin, hüznün ve belirsizliğin simgesi olarak bilinse de aslında, gücün, korumacılığın, doğumun ve gizemliliğin simgesi olan bir renktir.

Beyaz: Beyaz saflığı, temizliği, bozulmamışlığı simgeler. Zaman zaman kullandığımız "Beyaz bir sayfa açtım." deyimini beyaz rengin aynı zamanda yeniden başlamanın da simgesi olduğunun bir göstergesidir (MEGEP, 2012: 55).

Renkler, insan psikolojisi üzerinde derin etkilere sahiptir ve bu etkileri siyasi ile toplumsal hareketlerde de görmek mümkündür. Bir rengin belirli bir ideoloji, parti, hareket veya duygu ile ilişkilendirilmesi, karmaşık düşüncelerin veya aidiyet duygusunun hızlı ve etkili bir şekilde iletilmesini sağlar. Renkler bu bağlamlarda şu işlevleri görebilir:

Kimlik ve Aidiyet Belirleyicisi: Renkler, protesto eden grupların kimliğini güçlendirebilir ve birlik duygusunu artırabilir. Örneğin, belirli bir renkte giyinmek, katılımcılar arasında bir dayanışma hissi yaratır. Bir grup veya hareketin kendi rengini benimsemesi, üyeleri arasında bir birlik ve kimlik duygusu oluşturur. Aynı renge bürünen insanlar, ortak bir amaç etrafında toplandıklarını hissedebilirler.

Mesaj İletimi: Renkler, bir hareketin temel mesajını hızlı ve etkili bir şekilde iletebilir. Örneğin, yeşil bir bayrak, doğaya atıfla çevreci bir anlayışı temsil edebilir.

Dikkat Çekme Canlı ve dikkat çekici renkler, medya ve kamuoyunun dikkatini çekmek için kullanılır, bu da hareketin görünürlüğünü artırır. Kırmızı, turuncu ve sarı renklerin dikkat çekici özellikleri vardır.

Sembolizm ve Anlam Taşıyıcısı: Renkler, soyut kavramları veya ideolojileri somutlaştırabilir. Örneğin, kırmızı genellikle emek hareketleri ve sosyalizm ile ilişkilendirilirken, yeşil çevre politikalarını veya İslami hareketleri sembolize edebilir.

Duygusal Etki Yaratma: Renklerin psikolojik etkileri, siyasi kampanyalarda veya protestolarda belirli duyguları harekete geçirmek için kullanılabilir. Kırmızı enerji ve tutkuyu, mavi güven ve istikrarı, siyah ise protesto veya isyanı çağırabilir. Renkler, katılımcılarda belirli duygular uyandırabilir. Örneğin, sarı renk umut ve neşeyi simgelerken, siyah yas ve kaybı temsil edebilir.

Farkındalık ve Görünürlük Sağlama: Belirli bir rengin sürekli olarak kullanılması, o hareketin veya partinin daha kolay tanınmasını ve hatırlanmasını sağlar. Özellikle görsel medyanın yaygın olduğu günümüzde bu büyük önem taşır.

Tarihsel ve Kültürel Bağlantılar Kurma (Tarihsel Referanslar) Bazı renklerin belirli tarihî olaylar veya kültürel değerlerle güçlü bağları vardır. Bu bağlar, renklerin siyasi veya toplumsal anlamlarını daha da pekiştirir. Belirli renkler, tarihsel olaylarla ilişkilendirilerek güçlü bir sembol haline gelir. Örneğin, Sarı Yelekliler Hareketi'ndeki sarı renk.

Protesto Stratejisi Renk seçimi, protestonun stratejik bir parçası olabilir. Bazı gruplar, belirli renkleri seçerek rakiplerine karşı bir mesaj vermek isteyebilir.

Uluslararası Destek Renkler, uluslararası düzeyde dayanışma ve destek arayışında kullanılabilir. Örneğin, belirli renkler, global hareketlerin sembolü haline gelebilir.

Kampanya ve Tanıtım Renkler, siyasi kampanyalarda ve toplumsal hareketlerde marka oluşturma amacıyla kullanılabilir, bu da hareketin tanınırlığını artırır.

RENKLERİN SİYASİ VE TOPLUMSAL OLAYLARDA KULLANIMI

Renklerin psikolojik etkileri, bireylerin duygusal durumlarını ve toplumsal algılarını şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, kırmızı renk çoğunlukla güç ve tutku ile ilişkilendirilirken, mavi renk güven ve huzur simgesi olarak algılanır. Bu bağlamda siyasi toplumsal olaylarda kullanılan renklerin verdikleri mesajlar ve kamu algısı üzerindeki etkileri incelenmeye değerdir. Renklerin siyasal olaylarda sıkça yer alması aslında renklerin partiler tarafından da güçlü birer sembol olarak benimsenmiş olmasının bir sonucudur. Renklerin partilerce kullanılmasının kökenleri ise Antik Yunan ve Roma'ya dek uzanmaktadır (Sawer, 2006: 2). Tarih boyunca birçok toplumsal ve siyasi hareket, kimliklerini, amaçlarını veya ayrışmalarını göstermek için renkleri kullanmıştır. Bu renkler bazen bir protestonun sembolü bazen farklı grupları temsil eden bir simge, bazen de bir devrimin adı olmuştur. Aşağıda siyasi ve toplumsal olaylarda renklerin sembolik kullanımına dair önemli olaylardan örnekler verilecektir:

Nika Ayaklanması (Bizans İmparatorluğu, MS 532) Maviler ve Yeşiller

İstanbul Hipodromu'ndaki araba yarışlarında taraftar grupları olan Maviler (Venetoi) ve Yeşiller (Prasinoi) arasındaki rekabet, imparatorluk içindeki siyasi ve dini farklılıkları yansıtıyordu. Bu gruplar arasındaki gerilim, Nika Ayaklanması olarak bilinen büyük bir isyana dönüşmüş ve binlerce kişinin ölümüne yol açmıştır. Maviler genellikle geleneksel aristokrasiyi ve Ortodoksluğu temsil ederken, Yeşiller daha çok halk sınıflarını ve monofizitizmi destekliyordu. Bu örnekte mavi ve yeşil renkleri siyasal anlamda toplum tabakalarını belirtmek için kullanılmıştır (World History Encyclopedia, 2009).

Rus İç Savaşı (Rusya, 1917-1922) Kızılar ve Beyazlar

Bolşevik Devrimi'nin ardından Rusya'da patlak veren iç savaşta, komünist Bolşevikler ve destekçileri genellikle "Kızılar" olarak anılıyordu. Kırmızı renk, sosyalizmi ve devrimi simgeliyordu. Bolşevik karşıtı çeşitli gruplar ise "Beyazlar" olarak biliniyordu. Beyaz renk genellikle monarşiyi, kiliseyi ve liberal/demokratik bazı akımları temsil ediyordu, ancak Beyaz Ordu içinde farklı ideolojilere sahip gruplar da bulunuyordu. Kızılar, Bolşevik lider Vladimir Lenin önderliğinde sosyalist bir devlet kurmak istemekteydi. Kırmızı renk, daha öncesinde de sosyalist ve komünist hareketlerle ilişkilendirilen evrensel bir devrim ve işçi sınıfı sembolüydü. Rus İç Savaşı'nda Kızıl Ordu'nun bayraklarında, üniformalarında ve propagandasında kırmızı renk baskındı. Bu renk,

Bolşeviklerin ideolojisini, devrimci ruhu ve kan dökülerek elde edilecek zaferi simgeliyordu. Beyazlar ise Bolşevik karşıtı çeşitli güçlerin bir araya geldiği koalisyonuydu. Bu koalisyon içinde monarşistler (Çarlığın geri gelmesini isteyenler), kapitalistler, farklı sosyalist fraksiyonlar ve geçici hükümetin destekçileri gibi çok çeşitli siyasi görüşlere sahip gruplar yer alıyordu. Beyaz rengin seçilmesinin kesin kökeni tarihçiler arasında tartışmalı olsa da, genellikle Bolşevik karşıtlığını ve devrim öncesi düzene bir bağlılığı temsil ediyordu. Beyaz renk, bazı açılardan saflığı veya eski düzenin "temizliğini" simgeliyor olabilirdi. Beyazlar, ideolojik olarak çok parçalı oldukları için Kızılar kadar net bir renk sembolizmine sahip değillerdi, ancak "Beyaz" genel bir tanımlayıcı haline gelmişti (Encyclopædia Britannica, 1994)

Süfrajat Hareketi (İngiltere, XX. Yüzyıl Başları) Mor, Yeşil ve Beyaz

Kadınların oy hakkı için mücadele eden önemli bir kadın hakları hareketidir. Renkler, özellikle İngiltere'deki Süfrajat Hareketinde önemli bir sembolik ve görsel rol oynamıştır. Süfrajatler, mor, yeşil ve beyaz renklerini kullanmışlardır. Bu hareket içinde kullanılan renklerden mor veya menekşe asaleti, sadakati, azmi ve onuru simgeliyordu. Beyaz hem saflığı hem de politik yaşamdaki temizliği temsil ediyordu. Birçok aktivist bu nedenle görsel etki ve birlik için yürüyüşler sırasında beyaz elbiseler giydi. Yeşil renk, umudu ve yeni başlangıçları simgeliyordu. Kadınların oy kullanma hakkına sahip olacağı yeni bir dönemin umudunu taşıyordu. Sonuç olarak bu renkler afişlerde, eşarplarda, rozetlerde, bayraklarda, mücevherlerde ve diğer propaganda materyallerinde yoğun olarak kullanılmıştır. Bu renkler, hareket için güçlü bir görsel kimlik oluşturmaya yardımcı olmuş, üyeler arasında birlik duygusunu pekiştirmiş ve protesto ve gösteriler sırasında varlıklarını oldukça görünür kılmış ve dikkat çekici olmuştur (Ataman, 2022).

Kara Panter Partisi (ABD, 1966-1982) Siyah

1966'da Kaliforniya'da kurulan siyahi vatandaşların haklarını savunan bir Afro-Amerikan partiydi. Hareket, sivil hakların şiddete başvurmadan savunmasına çalışıyordu. Bununla alakalı olarak partinin ana hedefleri arasında polis şiddetine son verilmesi, siyahi topluluklar için daha iyi barınma, eğitim ve istihdam sağlanması ve siyasi tutukluların serbest bırakılması yer alıyordu. Partinin adından da anlaşılacağı üzere siyah renk bu oluşumda ciddi bir öneme sahipti. Bu, sadece siyahi insanları değil, aynı zamanda dayanışmayı, gücü ve direnişi temsil ediyordu. Partinin üyeleri genellikle siyah bereler, siyah deri ceketler ve siyah pantolonlardan oluşan bir üniforma giyiyorlardı. Bu tek tip siyah giyim, üyeler arasında disiplin, birlik ve ciddi bir duruş simgeliyordu (Caunes ve Özdoğan, 2015).

Gül Devrimi (Gürcistan, 2003) Gül Rengi

Gürcistan'da 2003 yılında gerçekleşen ve iktidarın büyük ölçüde kansız bir şekilde değişimiyle sonuçlanan bir protesto hareketidir. Protestolar, seçim sahtekarlığı iddialarının ardından kitlesel gösterilere dönüşmüş ve devlet başkanının istifasıyla sonuçlanmıştır. Buradaki protestolar, "Renkili Devrimler" olarak bilinen, Sovyet sonrası alanda bir dizi büyük ölçüde barışçıl

ayaklanmanın ilk örneklerinden biri olarak kabul edilir. Devrimin temel sembolü ve adının kaynağı güldü. Göstericilerin parlamento binasına girerken veya protestolar sırasında kırmızı güller taşıması, hareketin şiddetsiz doğasını ve barışçıl bir değişim isteğini simgeliyordu. Gül, aynı zamanda güzellik, umut ve diriliş gibi pozitif anlamlar taşıyarak protestocuların yeni bir başlangıç arzusunu ifade ediyordu. Burada kullanılan obje gül olsa da renginden dolayı kırmızı ve pembe renklerin barış sembolü olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılabilir (Köktaş, 2015).

Turuncu Devrim (Ukrayna, 2004) Turuncu

Turuncu Devrim 2004 yılında Ukrayna'da yaşanan ve hileli olduğu iddia edilen devlet başkanlığı seçim sonuçlarına karşı büyük çaplı gösteriler ve sivil itaatsizlik eylemleriyle karakterize edilen bir harekettir. Devrim, Viktor Yuşçenko'nun destekçilerini, rakibi ve dönemin Başbakanı Viktor Yanukoviç'in kazandığı ilan edilen ikinci tur seçim sonuçlarına karşı gerçekleştirmiştir. Protestolar sonucunda seçim sonuçları iptal edilmiş ve tekrar edilen ikinci turda Yuşçenko devlet başkanı seçilmiştir. Bu devrime adını veren turuncu renk, Viktor Yuşçenko'nun 2004 başkanlık kampanyasının rengiydi. Seçim sonrası protestolar başladığında, bu renk hızla tüm muhalif hareketin ve devrimin kendisinin sembolü haline geldi. Protestocular turuncu kurdeleler, bayraklar, giysiler, şapkalar ve diğer aksesuarları yaygın olarak kullandılar. Meydanlarda turuncu renk baskın hale gelmişti. Turuncunun dikkat çekici ve heyecan verici özelliği protestolarda vurgulanmıştır (Encyclopædia Britannica, 1994)

Yeşil Hareket (İran, 2009) Yeşil

İran'da 2009 yılındaki cumhurbaşkanlığı seçimlerinin sonuçlarına karşı gelişen bir siyasi hareketin adı daha sonraları Yeşil Hareketi olarak anılacaktı. Haziran 2009 seçimlerinde Mahmud Ahmedinejad'ın yeniden cumhurbaşkanı seçildiğinin ilan edilmesi üzerine, seçimlerde yaygın hile yapıldığı iddiaları ortaya atılmış ve bu durum kitlesel protestolara yol açmıştır. Hareketin liderleri ve destekçileri, seçim sonuçlarının iptalini ve yeniden yapılmasını talep etmişlerdir. Seçim sonuçlarının açıklanmasının ardından, özellikle Mir Hüseyin Musavi ve Mehdi Kerrubi gibi reformcu adayların destekçileri Tahran başta olmak üzere birçok şehirde sokağa döküldü. Yüz binlerce insan barışçıl gösteriler düzenleyerek "Oy Nerede?" sloganı attı. Sosyal medya haberleşme ağları hareketin örgütlenmesinde ve haberlerin yayılmasında önemli bir rol oynadı. Ancak rejim, protestolara sert müdahale ederek göstericileri dağıttı, çok sayıda kişiyi tutukladı ve bazı göstericiler hayatını kaybetti. Liderler Musavi ve Kerrubi ev hapsine alındı. Bu gösteriler sırasında yeşil renk, hareketin sembolü ve adının kaynağını oluşturmuştur. Yeşil, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde reformcu aday Mir Hüseyin Musavi'nin kampanya rengi olarak benimsenmişti. Seçim sonrası protestolar başladığında, yeşil renk hızla tüm seçimlere hile karıştığına inanan ve reform talep eden geniş kitlelerin ortak sembolü haline geldi (Sarıhan, 2023).

Arap Baharı (Ortadoğu, 2010-2012) Siyah, Beyaz, Yeşil ve Kırmızı

Arap Baharı, 2010-2011 yıllarında başlayarak Arap dünyasının büyük bir bölümüne yayılan hükümet karşıtı protesto, ayaklanma ve isyan hareketleridir. Tunus'ta başlayıp kısa sürede Mısır, Libya, Yemen, Suriye, Bahreyn ve diğer Arap ülkelerine sıçrayan bu hareketler, bölgedeki otokratik rejimlere karşı halkın demokrasi, özgürlük, insan hakları, yolsuzluğa son verilmesi ve daha iyi yaşam koşulları talepleriyle ortaya çıkmıştır. Arap Baharı, birçok ülkede liderlerin devrilmesine yol açmış, ancak bazı ülkelerde iç savaflara veya artan baskıya neden olmuştur. Gürcistan'daki ve Ukrayna'daki devrimlerin aksine hareketi tanımlayan tek bir renk veya renk şeması yoktur. Birçok ülkedeki protestocular, ulusal kimliklerini ve milliyetçilik anlayışlarını vurgulamak, rejime karşı tüm halkı temsil ettiklerini göstermek ve ulusal birliği simgelemek için kendi ülkelerinin bayraklarının renklerini (örneğin, Mısır'da kırmızı, beyaz, siyah; Tunus'ta kırmızı, beyaz; Suriye'de siyah, beyaz, yeşil, kırmızı yıldızlarla vb.) yoğun olarak kullanmışlardır. Bu şekilde Arap Baharı Hareketi'nde bayraklar ve millî renkler öne çıkmıştır. (Encyclopædia Britannica, 1994)

Şemsiye Hareketi (Hong Kong, 2014) Sarı

2014 yılında Hong Kong'da gerçekleşen büyük çaplı sivil itaatsizlik eylemleri ve oturma protestolarıdır. Protestolar, Çin hükümetinin 2017 Hong Kong Özel İdari Bölgesi Baş Yöneticisi seçimleri için adayların belirlenmesinde kısıtlamalar getirme kararına tepki olarak başlamıştır. Protestocular, tam demokratik seçim (genel oy hakkı) talep ediyorlardı. Hareket, adını polisın biber gazı ve göz yaşartıcı gazı karşı korunmak için protestocuların sarı şemsiye kullanmasından almıştır. Bu şekilde sarı şemsiyeler ve sarı renk hareketin simgesi olmuştur (Ergenç, 2015).

Sarı Yelekliler Hareketi (Fransa, 2018) Sarı

Fransa'da 2018 yılının sonlarında başlayarak ve kısa sürede tüm ülkeye yayılmış olan hükümetin vergi politikalarına ve ekonomik eşitsizliğe karşı başlayan protestolardır. Başlangıçta akaryakıt vergilerine yapılan zamma tepki olarak ortaya çıksa da, zamanla hükümetin genel ekonomik politikalarına, yüksek yaşam maliyetine, sosyal eşitsizliklere ve siyasi elitlere karşı duyulan hoşnutsuzluğun bir ifadesi haline gelmiştir. Göstericiler, araçlarda bulundurulması zorunlu olan sarı güvenlik yeleklerini giyerek sıradan vatandaşların maruz kaldığı ekonomik yükü ve görünür olma taleplerini vurgulamışlardır. Hong Kong'taki gösteriler gibi Fransa'daki gösterilerin simgesi de sarı renk olmuştur (Gürçan, 2019).

SONUÇ

Renklerin günümüz siyaset ve toplumundaki rolü ile alakalı ülke ve toplumların hayatında önemli yeri olan protesto ve gösterilerde farklı farklı renklerin kullanılması bu toplumların renklere yüklediği semgesel anlamla ilgilidir. Şu durumda siyasi ve toplumsal olaylarda standart bir rengin olduğu söylenemez. Toplumların hayatında önemli bir yer tutan protesto ve gösterilerde renklerin kullanımı, o toplumların kültürel ve tarihsel bağlarıyla

yakından ilişkilidir. Bu durum, siyasi ve toplumsal olaylarda standart bir rengin kullanılmadığını gösterir. Her renk, farklı anlamlar ve mesajlar taşıyabilir. Bu çeşitlilik, toplumsal hareketlerin zenginliğini ve dinamikliğini de yansıtır. Ancak yine de günümüz dünyasında bazı renklerin küreselleşen haberleşme ağının etkisiyle standartlaşmaya başladığı söylenebilir. Bunlar, kırmızı genellikle devrimci ve sosyalist hareketlerde kullanılır. Sarı, dikkat çekmek için tercih edilir, bazı hareketlerde özgürlük ve demokrasi talebini simgeler. Yeşil, çevre ve sürdürülebilirlik temalı hareketlerde yaygındır. Mavi, barış ve istikrar simgesi olarak kullanılır.

KAYNAKLAR

1. Ataman, Ö. (2022). The Suffragette Movement: Through Anguish and Resolution Emancipation Was Achieved. *SineFilozofi*, 7(Özel Sayı (4)), 285-299.
2. Atıcı Köktaş, N. (2015). Saakaşvili Dönemi Gürcistan: İç ve dış politika üzerine bir değerlendirme. *Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 95-110.
3. Caunes, S., & Özdoğan, H. K. (2015). 1960'larda etnik/sosyalist hareket olarak kara panter partisi. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*(12), 165-202.
4. Eminoğlu, H. (2014). *Türkçede Renkler Sözlüğü*. Ankara: Gazi Kitabevi.
5. Encyclopædia Britannica. (1994). Arab Spring maddesi. <https://www.britannica.com/event/Arab-Spring> adresinden 14 Mayıs 2025 tarihinde alınmıştır.
6. Encyclopædia Britannica. (1994). Russian Civil War maddesi. <https://www.britannica.com/event/Russian-Civil-War> adresinden 14 Mayıs 2025 tarihinde alınmıştır.
7. Encyclopædia Britannica. (1994). The Orange Revolution and the Yushchenko presidency maddesi. <https://www.britannica.com/place/Ukraine/The-Orange-Revolution-and-the-Yushchenko-presidency#ref986649> adresinden 14 Mayıs 2025 tarihinde alınmıştır.
8. Ergenç, C. (2015). Sınıflar, kalabalıklar ve devlet: hong kong şemsiye hareketi'nin düşündürdükleri. *Mülkiye Dergisi*, 39(2), 297-308.
9. Gürçan, E. C. (2019). Bir "siyasal süreç" olarak fransız sarı yelekliler hareketi'nin ortaya çıkışı. *Mülkiye Dergisi*, 43(2), 435-458.
10. Jarkınbekova, K., Ş. (2004). *Yazıkovaya Kontseptualizatsiya Tseveda v Kazahskom i Russkom Yazıkah*. El-Farabi Üniversitesi. Doktora Tezi, Almatı.
11. Kaydarov, Ä.,T.,Ömirbekov, B., Ahtamberdiyeva, Z.T. (1986). *Sırğa Tolı Tür men Tüs*. Almatı.
12. MEGEP. (2012). *Grafik ve Fotoğraf-Işık ve Renk Oluşumu*. Ankara: MEB.
13. Sarıhan, A. (2023). Bir sosyal hareket örneği olarak iran yeşil hareketi. *İran Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 217-241.
14. Sawyer, M. (2006). Wearing your politics on your sleeve: the role of political colours in parties and social movements. Refereed Paper Presented to the Australasian Political Studies Association Conference University Of Newcastle.
15. World History Encyclopedia. (2009). Empress Theodora maddesi. <https://www.worldhistory.org/Empress-Theodora/> adresinden 14 Mayıs 2025 tarihinde alınmıştır.

Zhumagali İBRAGİMOV. KAZAK TÜRKCESİNİN TÜRKİSTAN AĞZINDA EDATLAR	245
Зульфия Ишкильдина, Светлана Косцова. СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СТРУКТУРА СЛОВА В РУССКОМ И БАШКИРСКОМ ЯЗЫКАХ: СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ	251
Ahmedova Shaxnozaxon. TOPONIMIKA FANI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI	256
Shirnova Yekaterina Turakulovna. O'ZBEK VA RUS TILLARI MUROJAAT VOSITALARI TADQIQIGA DOIR	261
Aynur Cəfərova. QARAQALPAQ DİLİNDƏ KONSONATLARIN (SAMİTLƏRİN) İŞLƏNMƏSİ	267
IV SHU'BA. TURKIY XALQLARNING UMUMIY MADANIY MEROSI	
Аминев Закирьян Галимьянович. ОБ АРХАИЧЕСКИХ БАШКИРСКИХ ЭПОСАХ «УРАЛ БАТЫР» И «АКБУЗАТ»	275
Турганбаев Нурмамат Орозович. БАЙЫРКЫ ТАШ ЖАЗМА ЭСТЕЛИКТЕРДЕГИ ОРТОК СӨЗДӨР	278
Адилбекова Эльмира Сейтимовна, Емре Гүлже. TÜRK ANLATI GELENEĞİNDEKİ GÖLGE OYUNLARI: KARAGÖZ	286
Turgay AKDURUŞ. RENKLERİN SİYASİ VE TOPLUMSAL OLAYLARDA KULLANIMI	295
Filiz GÜVEN, Zeynep AVCI. İŞLEVSEL TİPTEN BELLEKSEL TEMSİLE: EMİR TİMUR'UN TÜRKİYE SAHASINDAKİ HALK ANLATILARINDA TİPOLOJİK DÖNÜŞÜMÜ	303
Камалова Гульдар Рашитовна, Шакурова Шаура Рашитовна. НАУЧНОЕ НАСЛЕДИЕ И ВКЛАД ВЫДАЮЩЕГОСЯ УЧЕНОГО-ТЮРКОЛОГА РАШИТА ШАКУРОВА В ГУМАНИТАРНУЮ НАУКУ	312
Алиева Ляззат Бердуақасқызы, Ұлас Жанниет. TÜRK MODERNLEŞMESİNİN TAŞIYICI GÜCÜ: HALK TİYATROSU	322
Əhmədova Səbirə Şövqi qızı. SƏMƏRQƏND ŞƏHƏRİNİN TARİXİ MEMARLIQ ABİDƏLƏRİ	328
Fatimə Salmanova. AZƏRBAYCAN MUĞAMI	334
Sobirova E'zoza G'ayrat qizi. TURKIY XALQLARNING MILLIY QADRIYATLARINI TALQIN ETISH	339
Ayan Əlizadə. QƏRBİ AZƏRBAYCAN BÖLGƏSİNİN ZƏNGİN MƏTBƏXİ	341
Həsənova Ülkər Fikrət. TARİX DƏRSLƏRİNDƏ AKMEOLOJİ SƏRİŞTƏNİN FORMALAŞDIRILMASINDA İSTİFADƏ OLUNAN ÜSUL VƏ VASİTƏLƏR	348
Aysel Hüseynova. UŞA-QARABAĞIN MƏDƏNİ İNCİSİ	353
Hüseynova Fatimə. AZƏRBAYCAN VƏ ÖZBƏK XALÇALARI	359
Zülfıqarova Aytən. ÇÖVKƏN OYUNU	367
Abbosova Mubina. ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR - TURKIY MADANIYAT TARG'IBOTCHISI	371

